

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
NILS WAHL IŠVADA,
pateikta 2016 m. balandžio 21 d.¹

Sujungtos bylos C-8/15 P, C-9/15 P ir C-10/15 P

**Ledra Advertising Ltd (C-8/15 P),
Andreas Eleftheriou (C-9/15 P),
Eleni Eleftheriou (C-9/15 P),
Lilia Papachristofi (C-9/15 P),
Christos Theophilou (C-10 P),
Eleni Theophilou (C-10 P)**

**prieš
Europos Komisiją,**

Europos Centrinį Banką

„Apeliaciniai skundai — Europos stabilumo mechanizmas — Paramos Kipro stabilumui programa — Kipro Respublikos ir Europos Centrinio Banko (ECB), Tarptautinio valiutos fondo (TVF) ir Europos Komisijos sudarytas Susitarimo memorandumas dėl specialių ekonominės politikos sąlygų — Ieškiniai dėl žalos atlyginimo ir panaikinimo — Komisijos pareigos“

1. Svarbiausias teisinis klausimas, keliamas šiais apeliaciniais skundais, susijęs su Komisijos vaidmeniu ir mažiau – su Europos Centrinio Banko (toliau – ECB) vaidmeniu vykstant deryboms dėl Kipro Respublikos ir Europos stabilumo mechanizmo (toliau – ESM) susitarimo memorandumo per 2012–2013 m. finansų krizę (toliau – Susitarimo memorandumas) ir jį pasirašant. Nagrinėjant šią problemą taip pat kyla klausimų dėl Komisijos teisinių įsipareigojimų vykdant veiklą, susijusių su ESM sutarties² laikymusi, pirmiausia atsižvelgiant į 2012 m. lapkričio 27 d. Teisingumo Teismo plenarinėje sesijoje priimtą Sprendimą *Pringle* (toliau – Sprendimas *Pringle*)³.

2. Šie apeliaciniai skundai susiję su trimis reikalavimais atlyginti žalą, kuriuos Komisijai ir ECB pareiškė dviejų didelių Kipro bankų *Bank of Cyprus* (Kipro bankas, toliau – *BoC*) ir *Cyprus Popular Bank* (Kipro liaudies bankas, toliau – *CPB*) indėlininkai. Indėlininkai teigia, jog Kipro Respublikai paprašius finansinės pagalbos iš ESM ir du minėtus bankus restruktūrizavus jie patyrė nuo 480 000 EUR iki 1 600 000 EUR nuostolių. Apeliantai taip pat prašo iš dalies panaikinti Susitarimo memorandumą dėl tariamo jų teisės į nuosavybę pažeidimo.

1 — Originalo kalba: anglų.

2 — Europos stabilumo mechanizmo steigimo sutartis, kurią euro zonos valstybės narės pasirašė 2012 m. vasario 2 d. ir kuri pirmosiose 16 ją ratifikavusių valstybių narių įsigaliojo 2012 m. rugsėjo 27 d.

3 — 2012 m. lapkričio 27 d. Sprendimas *Pringle*, C-370/12, EU:C:2012:756.

I – Teisinis pagrindas

A – ESM sutartis

3. ESM sutarties 1 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„2010 m. gruodžio 17 d. Europos Vadovų Taryba susitarė, kad euro zonos valstybėms narėms būtina įsteigti nuolatinį stabilumo mechanizmą. Šis [ESM] perims šiuo metu veikiančio Europos finansinio stabilumo fondo (toliau – EFSF) ir Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonės (toliau – EFPSP) vykdomas užduotis prireikus teikti finansinę paramą euro zonos valstybėms narėms.“

4. ESM sutarties 3 straipsnyje numatyta:

„ESM tikslas yra sutelkti lėšas ir teikti paramą stabilumui taikant griežtas pasirinktą finansinės paramos priemonę atitinkančias sąlygas ESM narių, kurios turi didelių finansinių problemų arba kurioms kyla tokių problemų pavojus, naudai, jei ji būtų būtina visos euro zonos ir jos valstybių narių finansiniam stabilumui apsaugoti. Šiuo tikslu ESM turi teisę rinkti lėšas išleidžiant finansines priemones arba sudarant finansines ar kitokias sutartis ar susitarimus su ESM narėmis, finansų institucijomis ar kitomis trečiosiomis šalimis.“

5. ESM sutarties 4 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„ESM turi Valdytojų tarybą ir Direktorių valdybą, vykdomąją direktorių ir kitą paskirtą būtiną personalą.“

6. ESM sutarties 5 straipsnio 3 dalyje numatyta:

„Už ekonomiką ir pinigų politiką atsakingas Europos Komisijos narys ir ECB pirmininkas bei Euro grupės pirmininkas (jei jis (ar ji) nėra Valdytojų tarybos pirmininkas ar valdytojas) gali stebėtojo teisėmis dalyvauti [ESM] Valdytojų tarybos posėdžiuose.“

7. ESM sutarties 6 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Už ekonomiką ir pinigų politiką atsakingas Europos Komisijos narys ir ECB pirmininkas gali paskirti po vieną stebėtoją [į ESM Direktorių valdybą].“

8. ESM sutarties 12 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Jei tai būtina visos euro zonos ir jos valstybių narių finansiniam stabilumui apsaugoti, ESM gali savo narei teikti paramą stabilumui, nustačiusi griežtas pasirinktą finansinės pagalbos priemonę atitinkančias sąlygas. Tokios sąlygos gali apimti įvairius reikalavimus pradedant makroekonominio koregavimo programos įgyvendinimu ir baigiant įpareigojimu nuolat laikytis iš anksto nustatytų tinkamumo sąlygų.“

9. ESM sutarties 13 straipsnyje („Paramos stabilumui teikimo tvarka“) numatyta:

„1. ESM narė gali pateikti Valdytojų tarybos pirmininkui prašymą skirti paramą stabilumui. Tokiame prašyme nurodoma finansinės paramos priemonė ar priemonės, kurias prašoma apsvastyti. Gavęs tokį prašymą Valdytojų tarybos pirmininkas paveda Europos Komisijai ir ECB:

a) įvertinti visos euro zonos arba jos valstybių narių finansiniam stabilumui kilusią riziką, jei ECB dar nėra pateikęs analizės pagal 18 straipsnio 2 dalį;

b) įvertinti valstybės skolos tvarumą. Kai tinkama ir įmanoma, toks vertinimas atliekamas kartu su TVF;

c) įvertinti konkrečios ESM narės faktinį arba galimą finansavimo poreikį.

2. Remdamasi ESM narės prašymu ir 1 dalyje numatytu vertinimu Valdytojų taryba gali nuspręsti skirti konkrečiai ESM narei paramą stabilumui finansinės paramos priemonės forma.

3. Jei priimamas 2 dalyje nurodytas sprendimas, Valdytojų taryba paveda Europos Komisijai, ECB ir, jei įmanoma, TVF, vesti derybas su konkrečia ESM nare dėl susitarimo memorandumo, kuriame būtų nustatytos finansinės paramos priemonės taikymo priemonės, sudarymo. Susitarimo memorandume nurodomas trūkumų, kurie būtų šalinami, pavojingumas ir pasirinkta finansinės paramos priemonė. Kartu ESM vykdomasis direktorius rengia pasiūlymą dėl susitarimo dėl finansinės pagalbos programos, kuriame nustatomi finansiniai terminai ir sąlygos bei išdėstomos siūlomos priemonės ir kuris bus perduodamas tvirtinti Valdytojų tarybai.

Susitarimo memorandumas visapusiškai atitinka SESV nustatytas ekonominės politikos koordinavimo priemones, visų pirma visus Europos Sąjungos teisės aktus, taip pat konkrečiai ESM narei skirtas nuomones, įspėjimus, rekomendacijas ar sprendimus.

4. Kai laikomasi 3 dalyje nurodytų sąlygų ir Valdytojų tarybai pritarus, susitarimo memorandumą ESM vardu pasirašo Europos Komisija.

5. Direktorių valdyba tvirtina susitarimą dėl finansinės pagalbos programos, kuriame išsamiai aprašomi planuojamos skirti paramos stabilumui finansiniai aspektai ir, jei tinka, pirmos paramos dalies išmokėjimas.

<...>

7. Europos Komisijai, ECB ir, jei įmanoma, TVF, pavedama stebėti, ar laikomasi finansinės paramos priemonei nustatytų sąlygų.“

B – Kipro Respublikos ir Komisijos susitarimo memorandumas

10. Susitarimo memorandumo 1.23–1.27 punktuose („[CPB] ir [BoC] restruktūrizavimas ir pertvarkymas“) nustatyta:

„1.23. Atlikus minėtą apskaitinės ir ekonominės vertės vertinimą paaiškėjo, kad du didžiausi Kipro bankai yra nemokūs. Siekdama ištaisyti šią padėtį vyriausybė įgyvendino plataus masto pertvarkymo ir restruktūrizavimo planą. Siekiant užkirsti kelią disbalanso didėjimui ateityje ir atkurti sektoriaus gyvybingumą, kartu išsaugant konkurenciją, buvo priimta keturių krypčių strategija nenaudojant mokesčių mokėtojų pinigų.

1.24. Pirma, buvo atskirtas visas su Graikija susijęs turtas (įskaitant paskolas laivybos srityje) ir įsipareigojimai, atitinkamai nepalankaus scenarijaus atveju įvertinti 16,4 ir 15 mlrd. EUR. Su Graikija susijusį turtą ir įsipareigojimus įsigijo *Piraeus Bank*, kurio restruktūrizavimą tvarkys Graikijos valdžios institucijos. Atskyrimas pagrįstas 2013 m. kovo 26 d. pasirašytu susitarimu. Kadangi turto apskaitinė vertė siekė 19,2 mlrd. EUR, dėl šio atskyrimo iš esmės sumažėjo Graikijos ir Kipro tarpusavio pozicijų.

1.25. Dėl [CPB] filialo Jungtinėje Karalystėje pažymėtina, kad visi indėliai buvo pervesti [BoC] patronuojamajai bendrovei Jungtinėje Karalystėje. Susijęs turtas įtrauktas į [BoC] turtą.

- 1.26. Antra, [BoC] pagal pirkimo ir perėmimo procedūrą perima su Kipru susijusį [CPB] turtą už tikrąją vertę, taip pat jo garantuojamus indėlius ir skubios paramos likvidumui padidinti poziciją už nominaliąją vertę. Negarantuojami [CPB] indėliai bus palikti pradinėje įstaigoje. Siekiama, kad perleisto turto vertė viršytų išsipareigojimų vertę taip, kad skirtumas atitiktų [CPB] atliekamą [BoC] rekapitalizavimą, lygų 9% turto, įvertinto atsižvelgiant į perleistą riziką. [BoC] rekapitalizuojamas, kad programos pabaigoje būtų pasiektas 9% pirmojo lygio kapitalo santykis neigiamo scenarijaus, nustatyto atlikus testavimą nepalankiausiomis sąlygomis, atveju, o tai turėtų padėti atkurti pasitikėjimą ir normalizuoti finansavimo sąlygas. [37,5%] [BoC] laikomų negarantuojamų indėlių konvertavimu į A kategorijos akcijas, suteikiančias visas balsavimo teises ir teisę gauti dividendų, kartu su papildomais kapitalo įnašais iš pradinės [CPB] įstaigos patenkinama didžioji dalis kapitalo poreikių. Dalis likusių negarantuojamų [BoC] indėlių bus laikinai įšaldyta.
- 1.27. Trečia, siekiant užtikrinti kapitalizavimo tikslų įvykdymą, iki [2013 m. birželio mėn. pabaigos] bus baigtas išsamesnis ir atnaujintas nepriklausomas [BoC] ir [CPB] turto vertinimas, kaip reikalaujama pagal bankų pertvarkymo sistemą. Šiuo tikslu ne vėliau kaip iki [2013 m. balandžio mėn. vidurio], konsultuojantis su [Komisija], ECB ir TVF, bus susitarta dėl įgaliojimų atlikti nepriklausomą vertinimą. Atlikus šį vertinimą, jeigu reikės, bus atliktas papildomas negarantuojamų indėlių konvertavimas į A kategorijos akcijas, siekiant užtikrinti, kad programos pabaigoje galėtų būti pasiektas 9% pirmojo lygio kapitalo tikslas nepalankiausiomis sąlygomis. Jeigu [BoC] kapitalas, palyginti su šiuo tikslu, taps pernelyg didelis, bus atlikta atvirkštinė akcijų konvertavimo procedūra, kad indėlininkams būtų grąžinta suma, atitinkanti kapitalizacijos perviršį.“

C – Nacionalinė teisė

1. 2013 m. kovo 22 d. įstatymas

11. Pagal Kredito ir kitų įstaigų pertvarkymo įstatymo (*O peri exiyanis pistotikon kai allon idrimaton nomos*, toliau – 2013 m. kovo 22 d. įstatymas)⁴ 3 straipsnio 1 dalį ir 5 straipsnio 1 dalį Kipro centriniam bankui (toliau – KCB) kartu su finansų ministru pavesta pertvarkyti įstaigas, kurioms taikomas tas įstatymas.

12. Dėl to 2013 m. kovo 22 d. įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad KCB gali, priimdamas dekretą, restruktūrizuoti įstaigas, kuriai taikoma pertvarkymo procedūra, skolas ir išsipareigojimus, įskaitant esamų ar būsimų bet kokios rūšies reikalavimų tai įstaigai pagrindinės sumos ar jos likučio sumažinimą, pakeitimą, tokių reikalavimų vykdymo termino atidėjimą ar novacijos jiems taikymą arba skolos vertybinių popierių konvertavimą į nuosavą kapitalą. Be to, to 12 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „garantuojamiems indėliams“, kaip jie suprantami pagal 2013 m. kovo 22 d. įstatymo 2 straipsnio penktą pastraipą, šios priemonės netaikomos. Šalys neginčija, kad tai paprastai yra indėliai iki 100 000 EUR.

2. Dekretai Nr. 103 ir 104

13. Remiantis 2013 m. kovo 22 d. įstatymu 2013 m. kovo 29 d. priimti dekretai Nr. 103 ir 104⁵.

4 – EE, I (I) priedas, Nr. 4379, 2013 3 22.

5 – EE, III (I) priedas, Nr. 4645, 2013 3 29, p. 769–780 ir 781–788.

14. 2013 m. Dekrete dėl gelbėjimo privačiomis *BoC* lėšomis, Reguliavimo administracinis aktas Nr. 103 (*To peri diasosis me idia mesa tis Trapezas Kyprou Dimosias Etaireias Ltd Diatagma tou 2013, Kanonistiki Dioikitiki Praxi No 103*, toliau – Dekretas Nr. 103), numatyta rekapitalizuoti *BoC*, be kita ko, negarantuojamų indėlių turėtojų, jo akcininkų ir obligacijų turėtojų sąskaita, kad jis galėtų toliau teikti bankininkystės paslaugas. Taigi negarantuojami indėliai buvo konvertuoti į trijų rūšių priemones: *BoC* akcijas (37,5 % kiekvieno negarantuojamo indėlio), vertybinius popierius, kuriuos *BoC* galėjo konvertuoti į akcijas arba į indėlius (22,5 % kiekvieno negarantuojamo indėlio), ir vertybinius popierius, kuriuos KCB galėjo konvertuoti į indėlius (40 % kiekvieno negarantuojamo indėlio)⁶. Dekretas Nr. 103, remiantis jo 10 straipsniu, įsigaliojo 2013 m. kovo 29 d. 6 val.

15. 2013 m. Dekreto dėl kai kurių CPB veiklos sričių pardavimo, Reguliavimo administracinis aktas Nr. 104 (*to Peri tis Polisis Orismenon Ergasion tis Cyprus Popular Bank Public Co Ltd Diatagma tou 2013, Kanonistiki Dioikitiki Praxi Nr. 104*, toliau – Dekretas Nr. 104), 2 ir 5 straipsniuose numatyta tam tikrą CPB turtą ir įsipareigojimus perleisti *BoC*, įskaitant indėlius iki 100 000 EUR. Perleidimas įvyko 2013 m. kovo 29 d. 6 val. 10 min. Didesni kaip 100 000 EUR indėliai buvo palikti CPB, kol jis bus likviduotas.

II – Bendroji informacija apie procesą

16. Per kelis pirmuosius 2012 m. mėnesius kai kurie Kipre įsisteigę bankai, įskaitant CPB ir *BoC*, patyrė finansinių sunkumų. Kipro Respublika nusprendė, kad būtina juos rekapitalizuoti, ir pateikė Euro grupės pirmininkui prašymą skirti finansinę paramą iš EFSF arba iš ESM.

17. 2012 m. birželio 27 d. pareiškimе Euro grupė nurodė, kad prašomą finansinę paramą suteiktų EFSF arba ESM pagal makroekonominio koregavimo programą, kuri būtų įtvirtinta susitarimo memorandume, dėl kurio derėtusi Europos Komisija kartu su ECB ir TVF, viena šalis, ir Kipro valdžios institucijos, kita šalis.

18. 2013 m. kovo mėn. Kipro Respublika ir kitos valstybės narės, kurių valiuta yra euras, pasiekė politinį susitarimą dėl Susitarimo memorandumo projekto. 2013 m. kovo 16 d. pareiškimu Euro grupė palankiai įvertino šį susitarimą ir paminėjo kai kurias numatytas koregavimo priemones, įskaitant bankų indėlių mokesčio įvedimą. Euro grupė nurodė mananti, kad tokiomis aplinkybėmis iš esmės pagrįsta suteikti finansinę paramą, kuria gali būti užtikrintas Kipro Respublikos ir euro zonos finansinis stabilumas, ir paragino suinteresuotąsias šalis paspartinti vykstančias derybas.

19. 2013 m. kovo 18 d. Kipro Respublika nurodė uždaryti bankus 2013 m. kovo 19 ir 20 d. Kipro valdžios institucijos nusprendė pratęsti bankų uždarymą iki 2013 m. kovo 28 d., kad būtų išvengta bankų antplūdžio.

20. 2013 m. kovo 19 d. Kipro parlamentas atmetė Kipro vyriausybės įstatymo projektą dėl mokesčio už visus bankų indėlius Kipre įvedimo.

21. 2013 m. kovo 22 d. Kipro parlamentas priėmė 2013 m. kovo 22 d. įstatymą.

22. 2013 m. kovo 25 d. pareiškimе Euro grupė nurodė, kad pasiektas susitarimas su Kipro valdžios institucijomis dėl esminių būsimos makroekonominio koregavimo programos elementų ir šiam susitarimui pritaria visos valstybės narės, kurių valiuta yra euras, Komisija, ECB ir TVF. Be to, Euro grupė palankiai įvertino šio pareiškimio priede nurodytus finansų sektoriaus restruktūrizavimo planus. Tą pačią dieną KCB valdytojas pradėjo *BoC* ir CPB pertvarkymo procedūrą. 2013 m. kovo 29 d. paskelbti dekretai Nr. 103 ir 104.

6 — Šiais skaičiais neatsižvelgiama į neapdraustų indėlių vertės sumažėjimą, dėl kurio buvo galiausiai susitarta.

23. Per 2013 m. balandžio 24 d. posėdį ESM valdytojų taryba:

- remdamasi ESM generalinio direktoriaus siūlymu nusprendė suteikti Kipro Respublikai paramą stabilumui finansinės pagalbos priemonės (toliau – FPP) forma,
- patvirtino Susitarimo memorandumo projektą, dėl kurio susitarė Komisija (bendradarbiaudama su ECB ir TVF) ir Kipro Respublika,
- įpareigojo Komisiją pasirašyti šį Susitarimo memorandumą ESM vardu.

24. 2013 m. balandžio 26 d. Kipro Respublikos finansų ministras, KCB valdytojas ir Komisijos pirmininko pavaduotojas O. Rehn Komisijos vardu pasirašė Susitarimo memorandumą.

25. Galiausiai 2013 m. gegužės 8 d. ESM valdyba patvirtino susitarimą dėl FPP ir pasiūlymą dėl pirmosios paramos dalies mokėjimo Kipro Respublikai sąlygų. Ši dalis buvo išskaidyta į du mokėjimus, o jie atlikti atitinkamai 2013 m. gegužės 13 d. (2 mlrd. EUR) ir 2013 m. birželio 26 d. (1 mlrd. EUR).

III – Procesas Bendrajame Teisme ir skundžiamos nutartys

26. 2013 m. gegužės 24 d. i) *Ledra Advertising Ltd* (toliau – *Ledra*), ii) A. Eleftheriou, E. Eleftheriou ir L. Papachristofi (toliau – A. Eleftheriou ir kt.) ir iii) C. Theophilou ir E. Theophilou (toliau – C. Theophilou ir kt.) (toliau šioje išvadoje kartu – apeliantai) pareiškė Bendrajam Teismui tris atskirus ieškinius, kuriais prašė atlyginti žalą, tariamai patirtą dėl 1.23–1.27 punktų įtraukimo į Susitarimo memorandumą, ir panaikinti tuos Susitarimo memorandumo punktus.

27. Trimis 2014 m. lapkričio 10 d. nutartimis bylose T-289/13, *Ledra Advertising / Komisija ir ECB*⁷, T-291/13, *Eleftheriou ir Papachristofi / Komisija ir ECB*⁸, ir T-293/13, *Theophilou / Komisija ir ECB*⁹ (toliau – skundžiamos nutartys), Bendrasis Teismas atmetė ieškinius kaip iš dalies nepriimtinius ir iš dalies teisiškai nepagrįstus.

IV – Procesas Teisingumo Teisme ir šalių reikalavimai

28. 2015 m. sausio 9 d. pateiktais apeliaciniiais skundais apeliantai Teisingumo Teismo iš esmės prašo:

- panaikinti apskūstas nutartis dėl pirmųjų dviejų reikalavimų, t. y. dėl reikalavimo atlyginti žalą, ir (arba) panaikinti ginčijamas Susitarimo memorandumo dalis,
- grąžinti bylą Bendrajam Teismui,
- atidėti bylinėjimosi išlaidų klausimo nagrinėjimą.

29. Visose trijose bylose ir Komisija, ir ECB Teisingumo Teismo prašo:

- atmesti apeliacinius skundus,
- priteisti iš apeliančių bylinėjimosi išlaidas.

7 — EU:T:2014:981.

8 — EU:T:2014:978.

9 — EU:T:2014:979.

30. 2015 m. liepos 27 d. sprendimu Teisingumo Teismo pirmininkas nusprendė sujungti bylas C-8/15 P, C-9/15 P ir C-10/15 P, kad būtų bendrai vykdoma žodinė proceso dalis ir priimtas sprendimas.

31. 2016 m. vasario 2 d. vykusiame posėdyje apeliantai, Komisija ir ECB pateikė žodines pastabas.

V – Apeliacinių skundų pagrindų vertinimas

32. Apeliantai pateikė beveik vienodus apeliacinius skundus, suformulavę keturis apeliacinių skundų pagrindus savo ieškiniams pagrįsti. Trys pagrindai susiję su tuo, kad Bendrasis Teismas atmetė pirmąjį jų reikalavimą – prašymą atlyginti žalą. Vienas apeliacinių skundų pagrindas susijęs su nutarčių dalimi, kuria Bendrasis Teismas atmetė antrąjį jų reikalavimą – prašymą panaikinti Susitarimo memorandumo 1.23–1.27 punktus.

33. Tačiau prieš nagrinėdamas kiekvieną apeliacinių skundų pagrindą iš eilės aptarsiu apeliacinių skundų priimtinumą klausimą.

A – Apeliacinių skundų priimtinumą

1. Šalių argumentai

34. Komisija ir ECB ginčija apeliacinių skundų priimtinumą. Komisija tvirtina, jog apeliaciniai skundai nepakankamai aiškūs, tikslūs ir suprantami, kad atitiktų Teisingumo Teismo procedūros reglamento (toliau – Procedūros reglamentas) reikalavimus. ECB savo ruožtu teigia, jog apeliaciniais skundais tik pakartojami arba atgaminami Bendrajam Teismui anksčiau pateikti argumentai ir nesiūloma jokių naujų arba konkrečių teisinių argumentų dėl skundžiamų nutarčių.

2. Vertinimas

35. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką iš SESV 256 straipsnio 1 dalies antros pastraipos, Teisingumo Teismo statuto 58 straipsnio pirmos pastraipos ir Procedūros reglamento 168 straipsnio 1 dalies d punkto matyti, kad apeliaciniame skunde turi būti tiksliai nurodytos sprendimo, kurį prašoma panaikinti, skundžiamos dalys ir teisiniai argumentai, konkrečiai pagrindžiantys šį prašymą. Šiuo klausimu Procedūros reglamento 169 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pagrinduose ir teisiniuose argumentuose, kuriais remiamasi, tiksliai nurodomi ginčijami Bendrojo Teismo sprendimo motyvuojamosios dalies punktai¹⁰. Be to, apeliacinių skundų struktūra turi būti nuosekli¹¹ ir turi būti pakankamai aiškiai ir tiksliai paaiškinti pagrindai ir šalių reikalavimai¹².

36. Šie reikalavimai tikrai nėra vien formalumas; jie itin svarbūs siekiant garantuoti tokius pagrindinius principus kaip teisinis saugumas, tinkamas teisingumo vykdymas ir kitų proceso šalių teisių į gynybą apsauga¹³. Tai dar svarbiau atsižvelgiant į tai, kad Teisingumo Teismas nagrinėja bylas visomis 24 oficialiosiomis Sąjungos kalbomis ir kasdien turi bendrauti su teismais, valdžios institucijomis ir teisininkais, atstovaujanciais skirtingoms nacionalinės teisės sistemoms, kuriose galioja savos taisyklės, sąvokos, tradicijos ir kultūra.

10 — Žr., be kita ko, 2015 m. gruodžio 3 d. Sprendimo *Italija / Komisija*, C-280/14 P, EU:C:2015:792, 42 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

11 — Žr., be kita ko, 2007 m. lapkričio 29 d. Nutarties *Weber / Komisija*, C-107/07 P, EU:C:2007:741, 26–28 punktus.

12 — Šiuo klausimu žr. 2014 m. liepos 10 d. Sprendimo *Telefónica ir Telefónica de España / Komisija*, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, 29 ir 30 punktus ir juose nurodytą teismo praktiką.

13 — Šiuo klausimu žr. 2014 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *MasterCard ir kt. / Komisija*, C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 41 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

37. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, turiu pripažinti, jog Komisijos ir ECB pateikti argumentai dėl šių apeliacinių skundų priimtimumo verti dėmesio. Apeliaciniai skundai ne tik apskritai išdėstyti ir pateikti nepakankamai kruopščiai ir tiksliai, bet juose gana painiai aptariamos teisinės ir faktinės aplinkybės. Dėl prastos struktūros, nesant antraščių, turinio arba santraukos, skaitytojui sunku išvelgti įvairias apeliacinių skundų dalis siejančią logiką.

38. Dėl to buvo sunku konkrečiai nustatyti apeliacinių skundų pagrindų ir pateiktų argumentų skaičių ir pobūdį. Tai ypač pasakytina apie tam tikrus teisinius ir faktinius aspektus, susijusius su pačia apeliančių bylų esme: pavyzdžiui, veiksmų, dėl kurių atsirado tariamų finansinių nuostolių, nustatymu.

39. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta pirmiau, manau, jog Teisingumo Teismas turėtų rimtai apsvarstyti tikimybę, kad apeliaciniai skundai visai arba iš dalies neatitinka Teisingumo Teismo statuto ir pirmiau minėto Procedūros reglamento nuostatose išdėstytų reikalavimų.

40. Jeigu, nepaisydamas apeliančių nerūpestingumo, Teisingumo Teismas nuspręstų, kad visų apeliacinių skundų negalima paskelbti nepriimtinais, mano nuomone, reiktų nagrinėti keturis apeliacinių skundų pagrindus. Priešingai, nei teigė ECB, tais apeliacinių skundų pagrindais ne vien pakartojami pirmosios instancijos teisme išdėstyti argumentai, bet ir pateikiama skundžiamų nutarčių kritikos.

41. Papildoma skundžiamų nutarčių kritika apeliaciniuose skunduose, mano manymu, akivaizdžiai išdėstyta nepakankamai aiškiai ir yra nepakankamai aiškos struktūros, kad ją būtų galima laikyti tinkamu savarankišku apeliacinių skundų pagrindu. Apeliaciniuose skunduose yra ir teiginių, kuriuose apeliantai kritikuoja Bendrojo Teismo konstatuotas faktines aplinkybes¹⁴. Tačiau pagal nusistovėjusią teismo praktiką faktinių aplinkybių vertinimas nėra teisės klausimas, kurio kontrolę gali atlikti Teisingumo Teismas, išskyrus atvejus, kai iškraipomi Bendrajam Teismui pateikti įrodymai¹⁵. Taigi, jeigu tie teiginiai turėtų būti nagrinėjami kaip vienas arba keli papildomi apeliacinių skundų pagrindai, jie bet kuriuo atveju būtų nepriimtini.

B – Pirmasis apeliacinių skundų pagrindas

1. Šalių argumentai

42. Pirmuoju apeliacinių skundų pagrindu dėl skundžiamų nutarčių 45 ir 46 punktų apeliantai tvirtina, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą darydamas išvadą, jog Susitarimo memorandumo priėmimą inicijavo ne Komisija arba ECB. Pirmiausia jie teigia, jog Bendrasis Teismas neatsižvelgė į Sprendimo *Pringle* 164 punkte minėtą Komisijos pareigą užtikrinti, kad ESM sudaromi susitarimo memorandumai būtų suderinami su ES teise.

43. Komisija teigia, kad Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos darydamas išvadą, jog Susitarimo memorandumas yra ESM ir Kipro Respublikos sudarytas viešosios tarptautinės teisės aktas. Pagal ESM sutartį Komisija įgaliota pasirašyti Susitarimo memorandumą ESM vardu, bet pati nėra susitarimo šalis. Todėl dėl jokios su Sprendimu *Pringle* susijusios Komisijos pareigos Susitarimo memorandumo, dėl kurio apeliantai teigia patyrę žalą, teisinis pobūdis nesikeičia.

44. ECB tvirtina, kad šis pagrindas nepriimtinas ir bet kuriuo atveju nepagrįstas. Jo teigimu, Bendrasis Teismas teisingai suprato, kad Susitarimo memorandumo priėmimo negalėjo inicijuoti Komisija arba ECB. Taigi skundžiamomis nutartimis ieškiniai dėl žalos atlyginimo teisingai pripažinti nepriimtinais.

14 — Žr., pavyzdžiui, kiekvieno apeliacinio skundo 8 punktą.

15 — Žr. 2014 m. spalio 1 d. Sprendimo *Taryba / Alumina*, C-393/13 P, EU:C:2014:2245, 16 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

2. Vertinimas

45. Šiuo apeliacinių skundų pagrindu iš esmės keliamas klausimas, ar pagal SESV 268 ir 340 straipsnius galima daryti išvadą, jog Sąjunga turi atlyginti žalą, tiesiogiai arba netiesiogiai padarytą ESM ir ESM narei, prašančiai finansinės pagalbos pagal ESM sutarties 13 straipsnį, sudarius Susitarimo memorandumą.

46. Šiuo klausimu derėtų priminti, kad pagal tą nuostatą dėl Susitarimo memorandumo, nustatant konkrečias su ESM skiriama finansinės pagalbos priemone susijusias sąlygas, derasi Komisija kartu su ECB ir, jeigu įmanoma, kartu su TVF. Susitarimo memorandumą ESM vardu pasirašo Komisija ir tvirtina ESM valdytojų taryba.

47. Iš pat pradžių, atrodo, svarbu pažymėti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką Sąjungai reiškiamo ieškinio dėl žalos atlyginimo tikslas – siekti, kad būtų atlyginta žala, atsiradusi dėl institucijos ar įstaigos neteisėto akto ar elgesio¹⁶. Pagal SESV 340 straipsnį iš principo Sąjunga gali būti atsakinga už bet kokią institucijos (arba jos tarnautojų) veiksmą, padarytą vykdant pareigas.

48. Bendrajame Teisme apeliantai pateikė du argumentus siekdami pagrįsti savo teiginį, jog elgesys, dėl kurio tariamai atsirado žala, priskirtinas ES institucijoms.

a) Pirmasis argumentas

49. Pagrindinis apelianų pirmosios instancijos teisme pateiktas argumentas, kaip suprantu, susijęs su tuo, kad tariamai patirta žala susidarė dėl Susitarimo memorandumo, kuris, kaip jie teigia, buvo Komisijos ir ECB aktas, pasirašymo.

50. Skundžiamų nutarčių 40–47 punktuose Bendrasis Teismas pažymėjo, jog pagal nusistovėjusią teismo praktiką jis turi jurisdikciją tik nagrinėjant ginčus, susijusius su Sąjungos institucijų arba tarnautojų vykdant savo pareigas padarytos žalos atlyginimu. Todėl reikalavimas atlyginti žalą, reiškiamas Sąjungai ir grindžiamas tik ne Sąjungos institucijos arba tarnautojų priimto akto arba elgesio neteisėtumu, nepriimtinas. Toliau Bendrasis Teismas pažymėjo, jog nors ESM sutartimi Komisijai ir ECB pavestos tam tikros užduotys, susijusios su tos sutarties tikslų įgyvendinimu, iš Sprendimo *Pringle* akivaizdu, kad ESM sutartimi Komisijai ir ECB priskirtos pareigos nesusijusios su kokiais nors įgaliojimais priimti sprendimus savo vardu ir kad šių dviejų institucijų pagal ESM sutartį vykdoma veikla susijusi tik su ESM atsakomybe. Taigi Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad Susitarimo memorandumo priėmimo neinicijavo Komisija arba ECB ir kad jis dėl to neturi jurisdikcijos nagrinėti reikalavimo atlyginti žalą dėl tam tikrų Susitarimo memorandumo nuostatų neteisėtumo.

51. Mano nuomone, Bendrojo Teismo argumentai negali būti klaidingi. Neginčijama, kad, nepaisant glaudžių ryšių su ES sutartimis, ESM sutartis yra tarptautinis susitarimas, pasirašytas ne ES teisinėje sistemoje. Pasibaigus ratifikavimo procedūrai, sutartis įsigaliojo susitariančiose valstybėse įsteigiant naują tarptautinę organizaciją su savomis taisyklėmis, misija, institucijomis ir darbuotojais.

16 — Žr. 2004 m. kovo 23 d. Sprendimo *Europos ombudsmenas / Lamberts*, C-234/02 P, EU:C:2004:174, 59 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

52. Gavus visų ES valstybių narių pritarimą¹⁷ pagal ESM sutartį kai kurioms ES institucijoms (Komisijai, ECB, Tarybai ir Teisingumo Teismui) pavestos tam tikros užduotys. Faktiškai dar prieš pasirašant ESM sutartį Teisingumo Teismas nusprendė, jog tam tikromis sąlygomis srityse, kurios nėra išimtinė Sąjungos kompetencija, valstybės narės turi teisę pavesti užduotis institucijoms, nepriklausančioms ES teisinei sistemai¹⁸.

53. Vis dėlto dėl fakto, kad viena arba kelios Sąjungos institucijos gali atlikti tam tikrą vaidmenį ESM teisinėje sistemoje, ESM veiksmų pobūdis nesikeičia. Tie veiksmai nepriklauso ES teisinei sistemai: sprendimus dėl jų priima paties ESM institucijos ir jie privalomi tik ESM¹⁹. ES nėra ESM sutarties šalis (kaip ir kai kurios valstybės narės). Pagal SESV 216 straipsnio 2 dalį Sąjungai privalomi tik tie tarptautiniai susitarimai, kurių šalis ji yra²⁰.

54. Net nebūtina pabrėžti, kad šiomis aplinkybėmis negalima manyti, jog įsigaliojus ESM sutarčiai Sąjunga prisiėmė ir jai buvo perleisti valstybių narių, kurioms taikoma ta sutartis, anksčiau vykdyti įgaliojimai²¹. ESM sutartis yra ekonominės politikos priemonė, kuri pagal SESV 6 straipsnį nėra išimtinės ES kompetencijos sritis. Konkretus sektorius, kuriame galioja ESM sutartis, dėl Sąjungos priimtų teisės aktų taip pat netampa išimtinės kompetencijos sritimi. Kaip Teisingumo Teismas pažymėjo Sprendime *Pringle*, ESM sutartyje neužsimenama apie tai, kad tik Sąjunga turi kompetenciją skirti finansinę pagalbą valstybei narei, kuri patiria didelių finansinių sunkumų arba kuriai jų gali kilti²².

55. Dėl fakto, kad tam tikruose ES teisės aktuose daroma nuoroda į ESM nuostatas (ir atvirkščiai), negalima daryti kitokios išvados. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką aplinkybės, kad vieno ar kelių ES teisės aktų tikslas ar poveikis yra tam tikrų nuostatų, esančių tarptautiniame susitarime, kurio pati Sąjunga nėra patvirtinusi, perkėlimas į ES teisę, nepakanka, kad tam tarptautiniam susitarimui būtų taikoma ES teisė²³.

56. Be to, primenu, kad Teisingumo Teismas neseniai patvirtino, jog ES teisinėje sistemoje negali būti hibridinių aktų, nenumatytų Sutartyse ir priimamų taikant procedūrą, kurią sudarė pačios ES sprendimų priėmimo proceso ir tarpvyriausybinių pobūdžio elementai, kurių negalima atskirti²⁴.

57. Galiausiai reikėtų pažymėti, kad visos tokių aktų finansinės pasekmės tenka tik ESM biudžetui²⁵. Tačiau jeigu apeliančių pateiktiems argumentams būtų pritarta, tai reikštų, kaip pažymi ECB, jog ES biudžetui galiausiai darytų poveikį tarptautinės organizacijos, kuriai priklauso ne visos ES valstybės narės, sprendimai.

58. Tad dėl fakto, kad dėl ESM ir vienos iš jo narių (*in casu* Kipro Respublikos) sudarytų tarptautinių susitarimų derasi Komisija ir ECB, o ESM vardu juos pasirašo Komisija, tikrasis tokių susitarimų teisinis pobūdis negali pasikeisti²⁶: jie yra ESM aktai.

17 — Žr. ESM sutarties 10 konstatuojamąją dalį.

18 — Pirmiausia žr. 1993 m. birželio 30 d. Sprendimo *Parlamentas / Taryba ir Komisija*, C-181/91 ir C-248/91, EU:C:1993:271, 16, 20 ir 22 punktus; 1994 m. kovo 2 d. Sprendimo *Parlamentas / Taryba*, C-316/91, EU:C:1994:76, 26, 34 ir 41 punktus; 1992 m. balandžio 10 d. išvados byloje C-1/92, EU:C:1992:189, 32 ir 41 punktus; 2011 m. kovo 8 d. išvados byloje C-1/09, EU:C:2011:123, 75 punktą.

19 — Plg. Sprendimo *Pringle* 161 punktą.

20 — Šiuo klausimu žr. 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Air Transport Association of America ir kt.*, C-366/10, EU:C:2011:864, 50, 52 ir 60–62 punktus ir juose nurodytą teismo praktiką.

21 — Žr. 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Air Transport Association of America ir kt.*, C-366/10, EU:C:2011:864, 63 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

22 — Pirmiausia žr. Sprendimo *Pringle* 120 punktą.

23 — Šiuo klausimu žr. 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Air Transport Association of America ir kt.*, C-366/10, EU:C:2011:864, 63 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

24 — Šiuo klausimu žr. 2015 m. balandžio 28 d. Sprendimo *Komisija / Taryba*, C-28/12, EU:C:2015:282, 51 punktą.

25 — Žr. ESM sutarties 4 skyrių.

26 — Nebūtina nagrinėti klausimo, ar ESM ir vienos iš jo narių pasirašytas susitarimo memorandumas yra teisiškai privalomas susitarimas, ar tik politinę vertę turintis aktas.

59. Taigi Bendrasis Teismas teisingai nusprendė, jog Susitarimo memorandumo negalima sieti su Komisija arba ECB.

b) Antrasis argumentas

60. Kitokios išvados dėl Sąjungos atsakomybės šioje byloje nepadarysiu ir vertindamas alternatyvius apeliančių argumentus šiuo klausimu.

61. Apeliantai teigia, jog tariamai jų patirta žala atsirado Komisijai neįvykdžius savo pareigos užtikrinti, kad Susitarimo memorandumas visiškai atitiktų ES teisę. Šiuo aspektu apeliantai mini Sprendimo *Pringle* 164 ir 174 punktus, kuriuose Teisingumo Teismas nurodė: i) „[v]ykdydama užduotis pagal ESM sutartį, Komisija remia bendruosius Sąjungos interesus. Be to, ESM sutartimi Komisijai skirtomis užduotimis jai sudaroma galimybė <...> kontroliuoti ESM sudarytų susitarimo memorandumų suderinamumą su Sąjungos teise“; ii) „susitarimo memorandumas, dėl kurio susitariama su valstybe nare pagalbos stabilumui prašytoja, turi būti visiškai suderinamas su [ES] teise“.

62. Abejodamas dėl šio argumento priimtumo, Bendrasis Teismas išnagrinėjo jį tik trumpai. Jis tepažymėjo, jog bet kuriuo atveju tariama žala atsirado jau pasirašius Susitarimo memorandumą, vadinasi, Komisijos elgesio ir tos žalos ryšys nenustatytas²⁷.

63. Neatsižvelgiant į priimtumą ir į Bendrojo Teismo argumentų teisingumą, mano nuomone, antrasis apeliančių argumentas taip pat neįtikinamas.

64. Paaiškinsiu kodėl, aptardamas iš eilės šiuos du klausimus. Pirmą, aptarsiu prielaidą, kuria grindžiamas argumentas, t. y. tai, ar Komisija turi teisinę pareigą užtikrinti, kad įstaigų arba organizacijų, kurių vardu ji veikia už ES sistemos ribų, priimami aktai atitiktų ES teisę, o jos nesilaikant Sąjungai gali atsirasti finansinė atsakomybė. Antra, išnagrinėsiu, ar vykstant deryboms (jos baigėsi Susitarimo memorandumo pasirašymu) galėjo būti padarytas ES teisės pažeidimas, kurio Komisija turėjo išvengti.

i) Dėl Komisijos pareigų veikiant už ES sistemos ribų ir su tuo susijusios Sąjungos atsakomybės

65. Iš pat pradžių turiu paminėti, kad iš pirmo žvilgsnio Sprendimo *Pringle* 164 punkte nėra aiškiai minima jokia konkreči Komisijos *pareiga*. Iš to punkto formuluotės, atrodo, galima suprasti, jog dalyvaudama derybose dėl susitarimo memorandumo Komisija gali užtikrinti, kad jis atitiktų ES teisę. Tačiau siekiant suprasti tikrąją tos teksto dalies reikšmę, mano nuomone, reikia atsižvelgti į kontekstą.

66. Toje Sprendimo *Pringle* dalyje, kuri buvo susijusi su Komisijos ir ECB vaidmeniu, Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar ESM sutartimi tam tikroms ES institucijoms pavestos užduotys suderinamos su ES sutartimis. Viena iš sąlygų, kurios pagal nusistovėjusią teismo praktiką turi būti įvykdytos siekiant užtikrinti suderinamumą, yra ta, kad tomis papildomomis užduotimis „neiškraipomi [ES sutartimis] šioms institucijoms suteikti įgaliojimai“²⁸. Dėl Komisijos to sprendimo 163 punkte Teisingumo Teismas priminė, jog iš ESS 17 straipsnio 1 dalies matyti, kad ši institucija „remia bendruosius Sąjungos interesus“ ir „prižiūri Sąjungos teisės taikymą“.

27 — Skundžiamų nutarčių 54 punktas.

28 — Žr. Sprendimo *Pringle* 158 punkte nurodytą teismo praktiką.

67. Taigi Sprendimo *Pringle* 164 punkto teiginys turi būti aiškinamas atsižvelgiant į ESS 17 straipsnio 1 dalį. Teisingumo Teismas peržiūrėjo ESM sutartį ir padarė išvadą, jog nė viena tos sutarties nuostata, atrodo, nereikalaujama, kad Komisija atliktų užduotis, galinčias prieštarauti ES konstitucinei misijai remti Sąjungos interesus ir sergėti Sutartimi. ESM sutartyje apibrėžtas Komisijos vaidmuo kaip tik, atrodo, visiškai atitinka šią misiją.

68. Kokį poveikį visa tai turi šiai bylai?

69. Pritariu apeliantams, kad net ir veikdamos už ES sistemos ribų ES institucijos turi kruopščiai laikytis ES teisės. Taigi Komisijai, net kai ji veikia ESM vardu, neleidžiama tyčia pažeisti ES taisyklių. Be to, Komisija, vienaip ar kitaip elgdamasi, negali dalyvauti kitiems subjektams arba įstaigoms darant ES taisyklių pažeidimą²⁹.

70. Tačiau nepritariu apeliantams, jog ta pareiga yra tokio plataus masto, kad galima manyti, jog su rezultatu susijusi pareiga skiriama Komisijai siekiant užkirsti kelią bet kokiai galimai kitų subjektų patvirtinto akto nuostatų ir ES taisyklės, kuri gali būti taikoma tam tikroje situacijoje, kolizijai arba prieštaravimui. Nebent galėčiau įsivaizduoti, jog Komisija gali turėti pareigą dėti visas pastangas, kad tokios kolizijos būtų išvengta.

71. Plataus masto su rezultatu susijusi pareiga, kurią pabrėžia apeliantai, neatsiranda nei pagal ESM sutarties tekstą, nei, o tai dar svarbiau, pagal pačios ESS 17 straipsnio 1 dalį.

72. Dėl ESM sutarties reikėtų pabrėžti, jog jos 13 straipsnio 3 dalyje tik nustatyta, kad Susitarimo memorandumas „visapusiškai atitinka SESV nustatytas ekonominės politikos koordinavimo priemones“³⁰. Nei ESM sutartis, nei Teisingumo Teismas, aiškindamas tą sutartį Sprendime *Pringle*³¹, nemini reikalavimo, kad Susitarimo memorandumas visapusiškai atitiktų visą ES teisę.

73. Viena vertus, nereikėtų painioti dviejų terminų: „atitiktis“ ir „nuoseklumas“. Iš tikrųjų teisiniu požiūriu tai dvi gana skirtingos sąvokos: pagal pirmąją du tekstai turi visapusiškai atitikti vienas kitą, o pagal antrąją tiesiog reikia, kad jie būtų suderinami ir neprieštarautų vienas kitam.

74. Kita vertus, aiškiai paminėtos tik ES ekonominės politikos koordinavimo priemonės. Taip yra dėl vienos priežasties: jeigu Susitarimo memorandumas neatitiktų ES ekonominės politikos koordinavimo priemonių, kiltų rizika, kad tos priemonės ir apskritai visi ES veiksmai toje srityje nebūtų veiksmingi. Atrodo, nebuvo poreikio nustatyti visapusiškos Susitarimo memorandumo ir visų ES teisės aspektų atitikties reikalavimo, nes ESM sistema nėra ES teisinės sistemos dalis.

75. Be to, dėl ESS 17 straipsnio 1 dalies manau, kad Komisijos pareigos, kai ji veikia ne pagal ES sutartis, apskritai negali skirtis nuo jos pareigų, įgyvendinamų toje sistemoje, arba būti labiau ribojančios. Norėčiau tai paaiškinti.

29 — Plg. Sprendimo *Pringle* 112 punktą.

30 — Išskirta mano.

31 — Pirmiausia žr. apeliantų minėtus Sprendimo *Pringle* 164 ir 174 punktus.

76. Komisija, kaip Sutarčių sergėtoja, neprivalo imtis veiksmų, kad išvengtų bet kokio įmanomo ES teisės pažeidimo, apie kurį ji sužino, rizikuodama pažeisti SESV 17 straipsnį. Kaip keliuose sprendimuose pabrėžė Bendrasis Teismas, ESS 17 straipsnio tikslas – nustatyti bendrąją Komisijos įgaliojimų apibrėžtį; taigi tai institucinė nuostata, o ne įgyvendintina taisyklė, kuria siekiama asmenims suteikti teisių³². Neginčijama, kad kiekvieną sykį Komisijai pažeidus konkrečią Sutarties nuostatą arba neužkirtus kelio kito subjekto daromam tos nuostatos pažeidimui toks pažeidimas prilyginamas bendrosios ESS 17 straipsnyje įtvirtintos nuostatos pažeidimui³³.

77. Šį aspektą, ko gero, galima išaiškinti išsamiau pateikus panašų pavyzdį. Pagal SESV 258–260 straipsniuose nustatytą tvarką (vienas iš pagrindinių veiksmų, kurių Komisija imasi kaip Sutarčių sergėtoja) Komisija turi diskrecines galias priimti sprendimą, ar ir kada pradėti procedūrą prieš valstybę narę, kuri, kaip įtariama, pažeidė ES teisę. Ji turi tokią pat veiksmų laisvę spręsti dėl valstybių narių veiksmų arba neveikimo, dėl kurio reikėtų pradėti tokią procedūrą³⁴.

78. Svarbu tai, kad vykdydama šias procedūras Komisija veikia tik siekdama apsaugoti bendrąjį Sąjungos interesą³⁵, net jeigu tokių procedūrų rezultatas galiausiai galėtų netiesiogiai būti naudingas asmenims³⁶. SESV 258–260 straipsniais asmenims faktiškai aiškiai nesuteikiama jokių teisių. Todėl asmenys negali skųsti Komisijos elgesio vykdant šias procedūras³⁷. Pirmiausia asmenys iš principo nesuinteresuoti reikalauti, kad Sąjunga atlygintų žalą, kurią jie galėjo patirti dėl Komisijos veiksmų arba neveikimo pagal SESV 258 ir 260 straipsnius. Vienintelis veiksmas, kurį jie gali apskųsti kaip žalos priežastį, yra ES taisyklės pažeidusios (pažeidusių) valstybės narės (valstybių narių) veiksmas³⁸. Tačiau atlikdama šį savo vaidmenį Komisija atsakinga Europos Parlamentui, kuris pagal SESV 234 straipsnį savo nuožiūra gali pateikti siūlymą pareikšti nepasitikėjimą ir priversti visą Komisiją atsistatydinti.

79. Tokie pat principai, mano nuomone, turėtų būti taikomi *a fortiori*, kai Komisija veikia kaip Sutarčių sergėtoja už ES teisinės sistemos ribų.

80. Taigi darytina išvada, jog, atsižvelgiant į ESS 17 straipsnio 1 dalį ir Sprendimą *Pringle*, Komisija neturi su rezultatu susijusios pareigos užkirsti kelią bet kokiai galimai kitų subjektų patvirtinto akto nuostatų ir ES taisyklės, kuri gali būti taikoma tam tikroje situacijoje, kolizijai arba prieštaravimui. Be to, asmenys neturi teisės reikalauti, kad Sąjunga atlygintų žalą, tariamai patirtą dėl Komisijos, kaip Sutarčių sergėtojos, veiksmų arba neveikimo.

81. Vis dėlto dėl išsamumo taip pat apsvarstysiu, ar pasirašius Susitarimo memorandumą galėjo faktiškai būti padarytas ES teisės pažeidimas, kurį skundžia apeliantai.

32 — Pirmiausia žr. 2008 m. spalio 27 d. Bendrojo Teismo nutarties *Pellegrini / Komisija*, T-375/07, neskelbiama Rink., EU:T:2008:466, 19 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

33 — Šiuo klausimu žr. 1998 m. birželio 25 d. Bendrojo Teismo sprendimo *British Airways ir kt. / Komisija*, T-371/94 ir T-394/94, EU:T:1998:140, 453 punktą.

34 — Žr., be kita ko, 2002 m. lapkričio 5 d. Sprendimo *Komisija / Liuksemburgas*, C-472/98, EU:C:2002:629, 34–38 punktus ir 2010 m. spalio 28 d. Sprendimo *Komisija / Lietuva*, C-350/08, EU:C:2010:642, 33 punktą.

35 — Žr. 1995 m. rugpjūčio 11 d. Sprendimo *Komisija / Vokietija*, C-431/92, EU:C:1995:260, 21 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

36 — Šiuo klausimu žr. 2009 m. kovo 24 d. Sprendimo *Danske Slagterier*, C-445/06, EU:C:2009:178, 67 punktą.

37 — Žr., be kita ko, 1989 m. vasario 14 d. Sprendimo *Star Fruit / Komisija*, C-247/87, EU:C:1989:58, 10–14 punktus ir 1990 m. gegužės 17 d. Sprendimo *Sonito ir kt. / Komisija*, C-87/89, EU:C:1990:213, 6 ir 7 punktus.

38 — Pirmiausia žr. 1990 m. gegužės 23 d. Nutarties *Asia Motor France / Komisija*, C-72/90, EU:C:1990:230, 13–15 punktus. Taip pat žr. 2004 m. sausio 14 d. Bendrojo Teismo nutarties *Makedoniko Metro ir Michaniki / Komisija*, T-202/02, EU:T:2004:5, 43 punktą.

ii) Dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos³⁹ taikomumo

82. Net jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų, kad Komisijos, kaip Sutarčių sergėtojos, pareigos, kai ji veikia už ES sistemos ribų, yra platesnio, nei aptarta pirmiau, užmojo ir kad dėl tokių pareigų pažeidimo iš tikrųjų gali atsirasti Sąjungos finansinė atsakomybė, reikėtų išnagrinėti papildomą klausimą. Tas klausimas iš esmės būtų toks: ar pasirašius Susitarimo memorandumą galėjo būti padarytas ES teisės pažeidimas, kuriam Komisija turėjo užkirsti kelią?

83. Pirmosios instancijos teismui apeliantai apskundė tariamą jų pagrindinės teisės į nuosavybę, įtvirtintos Chartijos 17 straipsnyje, pažeidimą, susijusį su 1.23–1.27 punktų įtraukimu į Susitarimo memorandumą. Tačiau apeliantai nepaaiškino nei kaip ginčijamais Susitarimo memorandumo punktais pažeistas Chartijos 17 straipsnis⁴⁰, nei kodėl Chartija apskritai būtų taikytina Susitarimo memorandumui.

84. Chartijos 51 straipsnio 1 dalyje nurodyta: „Chartijos nuostatos skirtos Sąjungos institucijoms, įstaigoms ir organams <...> bei valstybėms narėms tais atvejais, kai šios įgyvendina Sąjungos teisę. Todėl jie turi gerbti teises, laikytis principų ir juos taikyti pagal turimus atitinkamus įgaliojimus, nepažeisdami Sąjungos įgaliojimų, suteiktų jai Sutartimis, ribų.“

85. Dėl pirmiau paaiškintos priežasties neabejoju, kad Komisija turi laikytis ES taisyklių, ypač Chartijos, veikdama už ES teisinės sistemos ribų. Juk Chartijos 51 straipsnio 1 dalyje nenustatyta jokių su Chartijos taikomumu ES institucijoms susijusių apribojimų, kurių nustatyta valstybėms narėms⁴¹. Be to, pagal tą nuostatą ES institucijos taip pat raginamos *taikyti* Chartiją.

86. Tačiau tai nereiškia, kad Komisija *įpareigojama* taikyti ES chartijos standartus kitų subjektų arba įstaigų, veikiančių už ES sistemos ribų, priimamiems aktams. Reikėtų dar kartą pabrėžti, kad prisijungdamos prie ESM sutarties tam tikros ES valstybės narės pasinaudojo ekonominės politikos srityje turima kompetencija.

87. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką Sąjungos teisės sistemoje užtikrinamos pagrindinės teisės gali būti taikomos visose situacijose, kurias reglamentuoja Sąjungos teisė, tačiau negali peržengti šių situacijų ribų⁴². Pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį jos nuostatos skirtos valstybėms narėms tais atvejais, kai šios įgyvendina ES teisę. Svarbu pažymėti, kad sąvoka „Sąjungos teisės įgyvendinimas“, kaip ji suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį, siejama su tam tikro lygio sąsaja, peržengiančia nacionalinės ir ES teisės aktų sričių panašumo arba vienos srities netiesioginio poveikio kitai ribas⁴³. Be kitų elementų, į kuriuos dera atsižvelgti, reikia nustatyti, ar yra kita materialinė ES teisės nuostata (be išdėstytos Chartijoje), kurią taikant šioje situacijoje tam tikroms valstybėms narėms būtų nustatyta pareiga⁴⁴.

39 — Toliau – Chartija.

40 — Apeliantai tik paminėjo galimą EŽTK 1 protokolo 1 straipsnio pažeidimą, bet nenurodė jokio tų dviejų nuostatų ryšio.

41 — Plg. S. Peers „Towards a New Form of EU Law? The use of EU Institutions Outside the EU Legal Framework“, *European Constitutional Law Review*, 2013, p. 51–53.

42 — Žr., be kita ko, 2013 m. vasario 26 d. Sprendimo *Åkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105, 19 punktą.

43 — Šiuo klausimu žr. 2014 m. kovo 6 d. Sprendimo *Siragusa*, C-206/13, EU:C:2014:126, 24 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

44 — Šiuo klausimu žr. 2014 m. kovo 27 d. Sprendimo *Torralbo Marcos*, C-265/13, EU:C:2014:187, 33 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

88. Byloje *Pringle* Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad valstybės narės neįgyvendino ES teisės, kai jos nustatė ESM, todėl ESM sutarčiai Chartija netaikoma⁴⁵. Šiomis aplinkybėmis šioje byloje iš apeliančių būtų galima tikėtis paaiškinimo, kodėl toks sprendimas galėtų būti netinkamas Susitarimo memorandumui. Vis dėlto, net paprašyti paaiškinti šį aspektą teismo posėdyje, apeliantai jokio paaiškinimo nepateikė: jie tik teigė, kad Chartija savaime taikytina Susitarimo memorandumui. Pirmiausia apeliantai nenurodė jokios ES teisės nuostatos, kurią taikant Susitarimo memorandumui tam aktui Chartijos tikslais būtų taikoma ES teisė.

89. Taigi manau, jog bet kuriuo atveju apeliantai neįrodė, kad Susitarimo memorandumu gali būti įgyvendinama ES teisė ir kad dėl to jam taikytinos Chartijos nuostatos.

90. Šiuo požiūriu, kaip numatyta Chartijos 51 straipsnio 1 dalyje, institucijos turėtų taikyti Chartiją pagal turimus atitinkamus įgaliojimus, neperžengdamos Sąjungos įgaliojimų ribų. Taigi nėra pagrindo teigti, kad Komisija Susitarimo memorandumui privalėjo taikyti Chartijos standartus. Galima būtų ginčytis, kad Komisija ne tik neužkirto kelio ES teisės pažeidimui, bet ir išplėtė Chartijos taikomumą teisės sričiai, kuri neturėtų būti reglamentuojama šia teisės priemone.

91. Tokia išvada patvirtinama keliose neseniai priimtose Teisingumo Teismo nutartyse, susijusiose su įvairiomis asmenų skundžiamomis restruktūrizavimo priemonėmis, kurias dėl neseniai kilusios ekonomikos krizės įgyvendina nacionalinės valdžios institucijos. Neteikdamas jokio paaiškinimo dėl Chartijos taikomumo nagrinėjamos valstybių narių priemonės, Teisingumo Teismas nusprendė, kad jis neturi jurisdikcijos spręsti dėl tų priemonių suderinamumo su Chartija⁴⁶.

c) Baigiamosios pastabos

92. Padaręs išvadą, kad apeliančių reikalavimai nepagrįsti, pridursiu dar kelias pastabas.

93. Mano supratimu, iš ESS 17 straipsnio 1 dalies ir Sprendimo *Pringle* negalima daryti prielaidos, kad ESM teisinė sistema yra teisinis vakuumas, todėl negalima apskūsti asmenų teisių pažeidimų. Jie tiesiog reiškia, kad Chartija paprastai nėra teisės priemonė, pagal kurią reikėtų vertinti ESM priimtų aktų arba ESM institucijų ar jų atstovų vykdomų veiksmų teisėtumą. Iš tikrųjų yra teisės gynimo priemonių, kuriomis gali pasinaudoti asmenys, manantys, jog jiems daro poveikį galimi jų teisių pažeidimai, susiklosčius tokiai situacijai, į kurią pateko apeliantai.

94. Viena vertus, jų situacijoje gali būti taikomi kiti nacionaliniai ir tarptautiniai teisių dokumentai⁴⁷, ir jurisdikciją nagrinėti jų reikalavimus, grindžiamus tokiais teisės dokumentais, ko gero, turės kiti nacionaliniai ir tarptautiniai teismai.

95. Kita vertus, ES teisinėje sistemoje yra teisminių priemonių, kuriomis galima apskūsti ESM kontekste padarytus galimus ES teisės pažeidimus, jeigu tokių faktiškai būtų. Vis dėlto tokiais atvejais teismo procesas paprastai turėtų būti pradėdamas ne prieš institucijas, jeigu jos veikia ESM vardu ir neturi teisės priimti sprendimų savo nuožiūra.

96. Be pirmiau išdėstytų priežasčių, man atrodo, tokią poziciją patvirtina tam tikri papildomi argumentai.

45 — Žr. Sprendimo *Pringle* 178–181 punktus.

46 — Žr. 2011 m. gruodžio 14 d. Nutartį *Cozman*, C-462/11, neskelbiama Rink., EU:C:2011:831; 2014 m. gruodžio 14 d. Nutartį *Corpul Național al Polițiștilor*, neskelbiama Rink., C-434/11, EU:C:2011:830; 2013 m. kovo 7 d. Nutartį *Sindicato dos Bancários do Norte ir kt.*, C-128/12, neskelbiama Rink., EU:C:2013:149; 2014 m. birželio 26 d. Nutartį *Sindicato Nacional dos Profissionais de Seguros e Afins*, C-264/12, EU:C:2014:2036; 2014 m. spalio 21 d. Nutartį *Sindicato Nacional dos Profissionais de Seguros e Afins*, C-665/13, EU:C:2014:2327.

47 — Kaip antai Kipro Respublikos Konstitucija ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija.

97. SESV 340 straipsnyje numatyta: „Deliktinės atsakomybės atveju Sąjunga *pagal bendrus valstybių narių įstatymams būdingus principus* atlygina bet kokią žalą, kurią, eidami savo pareigas, padaro jos institucijos ar jų tarnautojai.“⁴⁸

98. Atsižvelgiant į tai, kad veikiama už ES sistemos ribų, apeliančių šiose bylose kritikuojamą ES institucijų elgesį reikėtų vertinti pirmiausia pagal tarptautinę viešąją teisę. Tos institucijos faktiškai veikė tarptautinės organizacijos (ESM), kurios narės yra suvereni valstybės, vardu, siekdamos sudaryti tarptautinį tos organizacijos ir vienos iš susitariančiųjų šalių (Kipro Respublikos) susitarimą (Susitarimo memorandumą). Pagal tarptautinės viešosios teisės normas (kurių – net beveik neverta to pabrėžti – galiojimą ir vertę pripažįsta visos Sąjungos valstybės narės ir pati Sąjunga) tarptautinių organizacijų atstovų elgesys paprastai laikomas pačios organizacijos elgesiu.

99. Pavyzdžiui, Tarptautinių organizacijų atsakomybės nuostatų projekto (toliau – Nuostatų projektas)⁴⁹ 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „[t]arptautinės organizacijos organo arba atstovo elgesys vykdamas savo funkcijas pagal tarptautinę teisę laikomas tos organizacijos veiksmu, kad ir kokia būtų to organo arba atstovo padėtis organizacijoje“. Tačiau svarbu pažymėti, jog Nuostatų projekto 7 straipsnyje priduriama, kad „valstybės organo arba tarptautinės organizacijos organo ar atstovo elgesys, kai jis veikia kitos tarptautinės organizacijos vardu, pagal tarptautinę teisę laikomas pastarosios organizacijos veiksmu, jeigu ta organizacija veiksmingai kontroliuoja tokį elgesį“.

100. Man atrodo, kad šioje byloje galima vadovautis šiomis nuostatomis. Neabejotina, kad Komisija ir ECB yra tarptautinės organizacijos (ES) institucijos, veikiančios kitos organizacijos (ESM) vardu. Derėdamosi dėl Susitarimo memorandumo ir (arba) pasirašydamos jį jos veikė ESM valdytojų tarybos vardu ir jos faktiškai kontroliuojamos. Taigi, atrodo, joms taikoma Nuostatų projekto 7 straipsnyje numatyta situacija: jos veikė kaip ESM „atstovės“⁵⁰.

101. Todėl, remdamasis Nuostatų projekte įtvirtintais principais, manau, jog Komisijos ir ECB elgesys vykstant deryboms dėl Susitarimo memorandumo ir (arba) jį pasirašant iš principo turėtų būti laikomas tarptautinės organizacijos, kurios vardu jie atliko tas užduotis (ESM), o ne pirminės tarptautinės organizacijos (ES) elgesiu. Tačiau gali būti kitaip, jeigu asmeniui pavyksta įrodyti, kad veikdama už ES sistemos ribų ES institucija pakankamai sunkiai pažeidė teisinės valstybės principą, o dėl to asmuo gali patirti žalą. Pavyzdžiui, taip būtų tuo atveju, jeigu Komisija ir ECB klaidingai paskelbtų konfidencialią arba neteisingą informaciją, dėl kurios galėtų būti padaryta žala tam tikriems fiziniams ar juridiniams asmenims⁵¹. Tokie veiksmai galėtų būti laikomi pačios Komisijos ar paties ECB veiksmais. Tačiau šiuo atveju teisinės ir faktinės aplinkybės, atrodo, kitokios.

102. Šiose bylose teigdami, jog Komisija tariamai nesiėmė veiksmų, apeliančiai faktiškai ignoravo faktą, kad už pagal ESM sutartį įgyvendinamus veiksmus atsako tik ESM.

103. Taigi, jeigu ESM faktiškai pažeistų ES teisę, paprastai pažeidimo procedūrą būtų galima pradėti prieš valstybes nares, kurios galiausiai atsakingos už tokius pažeidimus. Veikdamos už ES sistemos ribų, jos negali pažeisti taikytinų ES nuostatų arba bent jau pakenkti ES priemonės, kuriai jų elgesys gali padaryti poveikį, veiksmingumui⁵².

48 — Išskirta mano.

49 — Priimta Jungtinių Tautų Tarptautinės teisės komisijos šešiasdešimt trečiojoje sesijoje 2011 m. ir pateikta Generalinei Asamblėjai kartu su tos Komisijos ataskaita apie sesijos darbą (A/66/10) (*Yearbook of the International Law Commission*, II t., II dalis, 2011).

50 — Sąvoka „tarptautinės organizacijos atstovas“ labai bendrai apibrėžta Nuostatų projekto 2 straipsnio d punkte: bet koks „pareigūnas arba kitas asmuo ar subjektas, kuris nėra organas, kuriam organizacija paveda atlikti arba padėti atlikti vieną iš jos funkcijų ir per kurį organizacija veikia“.

51 — Šiuo klausimu žr. 2009 m. gruodžio 18 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Arizmendi ir kt. / Taryba ir Komisija*, T-440/03, T-121/04, T-171/04, T-208/04, T-365/04 ir T-484/04, EU:T:2009:530, 61–71 punktus.

52 — Tas principas įtvirtintas pirmiausia ESS 4 straipsnio 3 dalyje. Šiuo klausimu žr. 1971 m. kovo 31 d. Sprendimo *Komisija / Taryba* (toliau – Sprendimas *ERTA*), C-22/70, EU:C:1971:32, 21 ir 22 punktus ir 2002 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *Komisija / Liuksemburgas*, C-472/98, EU:C:2002:629, 85 punktą.

104. Todėl valstybės narės, priimančios sprendimus kaip ESM narės, ES teisinėje sistemoje gali būti traukiamos atsakomybėn už galimus tokiomis aplinkybėmis daromus ES teisės pažeidimus. Taigi pilietis, manantis, kad nukentėjo dėl tokių pažeidimų, turėtų teisę pradėti teismo procesą kompetentinguose nacionaliniuose teismuose pagal Teisingumo Teismo praktiką dėl valstybės atsakomybės už ES teisės pažeidimus⁵³.

105. Šie principai jokiū būdu nėra būdingi tik tarptautinei viešajai teisei; jie taip pat taikomi pagrindinės šalies ir jos atstovo santykiams daugelyje civilinės, komercinės ir administracinės nacionalinės teisės sistemų ir ES, ir kitur. Tradiciškai pagrindinė šalis atsako (išoriškai) už savo atstovų pažeidimus, padarytus santykiuose su trečiosiomis šalimis šioms veikiant jos vardu. Tačiau jeigu atstovas veiks neturėdamas būtinų įgaliojimų, jis (vidaus lygmeniu) gali būti patrauktas atsakomybėn už pagrindinei šaliai padarytus nuostolius arba žalą⁵⁴.

106. Mano išvada, ko gero, papildomai patvirtinama Teisingumo Teismo byloje, kuriose, esant solidarčiai Sąjungos ir valstybės narės deliktinei atsakomybei, asmenys, kuriems tariamai padaryta žala, pirmiausia turi kreiptis į kompetentingus nacionalinius teismus, jeigu už tariamus pažeidimus daugiausia arba pirmiausia atsakingos valstybių narių valdžios institucijos⁵⁵. Šis principas, atrodo, *a fortiori* taikytinas ir šioje byloje, nes apeliantai nesugebėjo įrodyti, kad už skundžiamą tariamą žalą, kad ir už jos dalį⁵⁶, teisiškai atsakingos ES institucijos.

107. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Bendrasis Teismas nepadarė teisės klaidos darydamas išvadą, kad Susitarimo memorandumą inicijavo ne Komisija arba ECB ir kad tokiu atveju Sąjunga negali būti atsakinga pagal SESV 268 ir 340 straipsnius už tam tikrų dalių, kuriomis tariamai pažeidžiama Chartija, įtraukimą į Susitarimo memorandumą. Taigi reikėtų atmesti pirmąjį apeliacinių skundų pagrindą.

C – Antrasis apeliacinių skundų pagrindas

1. Šalių argumentai

108. Antruoju apeliacinių skundų pagrindu dėl skundžiamų nutarčių 43 punkto apeliantai kritikuoja Bendrąjį Teismą, nes jis neatsižvelgė į tam tikrus J. Asmussen, kuris šiai bylai svarbiu metu buvo ECB vykdomosios valdybos narys, pareiškimus. Apeliantai teigia, jog 2013 m. kovo 15 d. vykusiam susitikime J. Asmussen pasakė Kipro Prezidentui, kad „jeigu Kipras nesutiks patenkinti jam pareikštų reikalavimų dėl skolos tvarumo trūkumų panaikinimo, ECB ateityje sumažins Kipro banko likvidumą“⁵⁷. Taigi Bendrasis Teismas neatsižvelgė į esminę faktinę aplinkybę darydamas išvadą, jog Susitarimo memorandumas yra ESM (o ne Komisijos ir ECB) aktas ir todėl pagal jį Sąjunga negali būti atsakinga.

53 — Teismo praktika, pradėta formuoti 1991 m. lapkričio 19 d. Sprendimu *Francovich ir kt.*, C-6/90 ir C-9/90, EU:C:1991:428, ir 1996 m. kovo 5 d. Sprendimu *Brasserie du pêcheur ir Factortame*, C-46/93 ir C-48/93, EU:C:1996:79.

54 — Dėl istorinio ir lyginamojo požiūrių žr. W. Müller-Freienfels „Agency – Law“, *Encyclopædia Britannica*, 2016, paskelbta <http://www.britannica.com/topic/agency-law>

55 — Taip aiškinu 1967 m. liepos 14 d. Sprendimą *Kampffmeyer ir kt.* / Komisija, C-5/66, C-7/66, C-13/66–C-16/66 ir C-18/66–C-24/66, EU:C:1967:31, ir 1984 m. balandžio 12 d. Sprendimą *Unifrex* / Komisija ir Taryba, C-281/82, EU:C:1984:165.

56 — Tačiau Sąjungos solidarioji atsakomybė negali atsirasti dėl fakto, kad ES institucija tik teikia patarimus arba rengia neprivalomas gaires nacionalinėms valdžios institucijoms. Šiuo klausimu plg. 1986 m. vasario 26 d. Sprendimą *Krohn Import-Export* / Komisija, C-175/84, EU:C:1986:85, ir 1978 m. gegužės 10 d. Sprendimą *Société pour l'exportation des sucres* / Komisija, C-132/77, EU:C:1978:99.

57 — Apeliantai vadina šį pareiškimą reikalavimu „jeigu ne“.

109. Komisija tvirtina, jog šis apeliacinių skundų pagrindas yra naujas teisinis ir faktinis argumentas, pirmą kartą išdėstytas apeliančių dublikuose pirmosios instancijos teisme. Tai, ko gero, nėra nei per procesą paaiškėjęs dalykas, nei išplėstas apeliacinių skundų pagrindas. Taigi Bendrasis Teismas teisingai atmetė apeliančių įtarimus šiuo požiūriu. Bet kuriuo atveju dėl tariamo J. Asmussen reikalavimo „jeigu ne“ padėtis nesikeičia: Susitarimo memorandumas vis tiek privalomas tik ESM, bet ne Sąjungai.

2. Vertinimas

110. Man atrodo, jog tariamas J. Asmussen pareiškimas yra įrodymas, kurį apeliantai pateikė siekdami pagrįsti savo teiginį, kad Susitarimo memorandumą inicijavo Komisija ir ECB ir kad dėl to už tariamą jiems padarytą žalą turi atsakyti ES.

111. Taigi šiuo apeliacinių skundų pagrindu apeliantai kritikuoja Bendrojo Teismo atliktą įrodymų vertinimą.

112. Todėl, neatsižvelgiant į tai, ar šis įrodymas pateiktas Bendrajam Teismui laiku, mano nuomone, apeliacinių skundų pagrindas nepriimtinas. Teisingumo Teismas negali atlikti pirmosios instancijos teisme pateiktų arba pasiūlytų įrodymų vertinimo, išskyrus bylas, kuriose Bendrasis Teismas iškraipo aiškią tokių įrodymų reikšmę.

113. Tačiau šioje byloje apeliantai tik atkreipė dėmesį į tai, kad Bendrasis Teismas neatsižvelgė į vieną įrodymą, nedarydami prielaidos, kad iškreipta aiški to įrodymo reikšmė.

114. Bet kuriuo atveju Komisija ir ECB gana teisingai pažymi, jog, kad ir ką privačiai arba oficialiai būtų galėjęs pasakyti J. Asmussen, susitikęs su Kipro Prezidentu, tai negali daryti jokio poveikio teisiniam Susitarimo memorandumo pobūdžiui. Už to akto turinį galiausiai atsako ESM.

115. Taigi antrasis apeliacinių skundų pagrindas nepriimtinas ir bet kuriuo atveju nepagrįstas.

D – Trečiasis apeliacinių skundų pagrindas

1. Šalių argumentai

116. Trečiuoju apeliacinių skundų pagrindu dėl skundžiamų nutarčių 54 punkto apeliantai ginčija Bendrojo Teismo išvadą, jog tariama jų patirta žala neturi jokio priežastinio ryšio su tariamu Komisijos neveikimu. Bendrasis Teismas nustatė, kad tariamas apeliančių indėlių vertės sumažėjimas susijęs su Dekreto Nr. 103 išgaliojimu prieš pasirašant Susitarimo memorandumą. Apeliančių nuomone, Bendrasis Teismas pirmiausia suklydo vertindamas sąvoką „sąlygos“: Susitarimo memorandume nustatytos ne tik tam tikros sąlygos, kurias Kipras turėtų įvykdyti ateityje, bet ir tam tikros sąlygos, kurias Kipras jau įvykdė.

117. Komisija atmeta apeliančių pareikštus įtarimus dėl teisės klaidų ir pirmiausia įtarimą, kad *BoC* ir CPB rekapitalizavimas taikant gelbėjimo privačiomis lėšomis priemonės buvo viena iš ESM sutarties 13 straipsnyje nustatytų sąlygų. Jos nuomone, Kipro valdžios institucijos taikyti tas priemones nusprendė visiškai savarankiškai.

118. ECB savo ruožtu tvirtina, jog apeliantai iš esmės prašo iš naujo įvertinti įrodymus neteikdami jokių tariama teisės klaida grindžiamų argumentų, neleistinų teikiant apeliacinį skundą.

2. Vertinimas

119. Mano nuomone, šis apeliacinių skundų pagrindas neturi prasmės. Iš tiesų nesvarbu, ar Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą aiškindamas ir taikydamas priežastinio ryšio sąvoką; skundžiamos nutartys dėl tokios klaidos vis tiek nebūtų panaikintos.

120. Kaip paaiškinta dėl pirmojo apeliacinių skundų pagrindo, elgesys, dėl kurio atsirado tariama žala, negali būti laikomas ES institucijų elgesiu. Todėl tuo atveju net nereikia nustatyti, ar įvykdytos trys sąlygos, būtinos, kad atsirastų deliktinė Sąjungos atsakomybė⁵⁸.

E – Ketvirtasis apeliacinių skundų pagrindas

1. Šalių argumentai

121. Ketvirtuoju apeliacinių skundų pagrindu dėl skundžiamų nutarčių 54 punkto apeliantai iš esmės teigia, jog Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą paskelbdamas jų prašymą iš dalies panaikinti Susitarimo memorandumą nepriimtinu. Jie teigia, kad jeigu Teisingumo Teismas priimtų jų argumentus dėl pirmųjų trijų apeliacinių skundų pagrindų, vadinasi, būtų pagrįstas ir ketvirtasis apeliacinių skundų pagrindas.

122. Ir Komisija, ir ECB mano, kad atsižvelgiant į argumentus, pateiktus dėl kitų apeliacinių skundų pagrindų, ši pagrindą taip pat reikėtų atmesti.

2. Vertinimas

123. Puiku, jeigu Teisingumo Teismui teikiami argumentai dėstomi glaustai, bet pernelyg lakoniškas dėstymas yra didžiulė nuodėmė. Iš šio apeliacinių skundų pagrindo, išdėstyto vienoje trumpoje apeliacinių skundų pastraipoje, matyti, kaip sunku išvelgti šių dviejų sąvokų skirtumą.

124. Iš tiesų būtų logiška manyti, jog tariamą Bendrojo Teismo padarytą teisės klaidą pakankamai aiškiai ir išsamiai nustatyti, išaiškinti ir įrodyti, jei ji išdėstyta vienoje pastraipoje, galima tik gana išimtiniais atvejais.

125. Bet kuriuo atveju, ko gero, nebūtina svarstyti šio apeliacinių skundų pagrindo priimtumo, nes, mano nuomone, jis akivaizdžiai nepagrįstas.

126. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką, kaip numatyta SESV 263 straipsnyje, ES teismai turi jurisdikciją vertinti tik Sąjungos institucijų, įstaigų, tarnybų arba agentūrų veiksmų teisėtumą⁵⁹.

127. Susitarimo memorandumą sudarė Kipro Respublika ir ESM – nei pirmoji, nei antrasis nėra ES institucija. ESM sukūrė valstybės narės, kurių valiuta yra euras. Byloje *Pringle* Teisingumo Teismas nusprendė, jog tos valstybės narės turi teisę tarpusavyje sudaryti susitarimą dėl stabilumo mechanizmo nustatymo⁶⁰. Pagal nusistovėjusią teismo praktiką, pagal kurią Teisingumo Teismas iš principo neturi jurisdikcijos atlikti valstybių narių veiksmų vertinimo, kai jos kolektyviai įgyvendina savo įgaliojimus kaip valstybės narės, o ne kaip Tarybos narės⁶¹.

58 — Dėl tų sąlygų žr., be kita ko, 2010 m. kovo 25 d. Sprendimo *Sviluppo Italia Basilicata / Komisija*, C-414/08 P, EU:C:2010:165, 138 punktą.

59 — Žr. 1971 m. kovo 31 d. Sprendimo *Komisija / Taryba*, C-22/70, EU:C:1971:32, 42 punktą; 1993 m. birželio 30 d. Sprendimo *Parlamentas / Taryba ir Komisija*, C-181/91 ir C-248/91, EU:C:1993:271, 13 punktą; 2004 m. liepos 13 d. Sprendimo *Komisija / Taryba*, C-27/04, EU:C:2004:436, 44 punktą.

60 — Sprendimo *Pringle* 68 punktas.

61 — Šiuo klausimu žr. 1993 m. birželio 30 d. Sprendimo *Parlamentas ir Taryba / Komisija*, C-181/91 ir C-248/91, EU:C:1993:271, 12 punktą; 2014 m. rugsėjo 4 d. Sprendimo *Komisija / Taryba*, C-114/12, EU:C:2014:2151, 38–41 punktus.

128. Tiesa, tam tikrais išimtiniais atvejais Teisingumo Teismas pasiliko teisę vertinti aktus, kurie, nors oficialiai patvirtinti kaip Taryboje posėdžiavusių valstybių narių aktai, dėl savo turinio ir priėmimo aplinkybių laikytini Tarybos aktais⁶². Vis dėlto šioje byloje tikrai taip nėra: ginčijamas aktas priimtas remiantis tarptautinio susitarimo, prie kurio Sąjunga nėra prisijungusi kaip šalis ir kuriuo įsteigiama juridinio asmens statusą turinti ir nuo Sąjungos atskirta ir nepriklausoma tarptautinė organizacija, taisyklėmis.

129. Taigi, kadangi Susitarimo memorandumas negali būti ieškinio dėl panaikinimo dalykas pagal SESV 263 straipsnį, ketvirtąjį apeliacinių skundų pagrindą taip pat reikia atmesti, kaip ir visus apeliacinius skundus.

VI – Išlaidos

130. Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 138 straipsnio 1 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jei laimėjusi šalis to reikalavo.

131. Jeigu Teisingumo Teismas pritaris mano pateikiamam apeliacinio skundo vertinimui, pagal Procedūros reglamento 137, 138 ir 184 straipsnius apeliantai turėtų padengti bylinėjimosi pirmosios instancijos teisme ir apeliaciniame teisme išlaidas.

VII – Išvada

132. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teisingumo Teismui siūlau:

- atmesti apeliacinius skundus,
- nuspręsti, kad *Ledra Advertising Ltd* turėtų padengti su byla C-8/15 P susijusias bylinėjimosi pirmosios instancijos teisme ir apeliaciniame teisme išlaidas,
- nuspręsti, kad Andreas Eleftheriou, Eleni Eleftheriou ir Lilia Papachristofi turėtų padengti su byla C-9/15 P susijusias bylinėjimosi pirmosios instancijos teisme ir apeliaciniame teisme išlaidas, ir
- nuspręsti, kad Christos Theophilou ir Eleni Theophilou turėtų padengti su byla C-10/15 P susijusias bylinėjimosi pirmosios instancijos teisme ir apeliaciniame teisme išlaidas.

62 — Žr. 1993 m. birželio 30 d. Sprendimo *Parlamentas / Taryba ir Komisija*, C-181/91 ir C-248/91, EU:C:1993:271, 14 punktą ir generalinio advokato F. G. Jacobs išvados toje byloje, EU:C:1992:520, 20–22 punktus.